

20 Δεκεμβρίου 2019

Τα ματωμένα Χριστούγεννα του 1963

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Σαν σήμερα για να μην ξεχνιόμαστε... (ιστορικά γεγονότα & Παγκόσμιες ημέρες)

ΤΟΥ ΦΡΙΞΟΥ ΔΑΛΙΤΗ

Ο Αργύρης Θεοφάνους, λοχίας το 1963 στον Ουλαμό Προλήψεως Εγκλημάτων, ήταν ο επικεφαλής της ομάδας των αστυνομικών που σταμάτησαν για έλεγχο το τουρκοκυπριακό αυτοκίνητο. Ο κ. Θεοφάνους κατέθεσε στον «Φ» τη μαρτυρία του για τη φλόγα που πυροδότησε τα Ματωμένα Χριστούγεννα.

Η αφορμή δόθηκε από ένα τυχαίο περιστατικό στην οδό Ερμού στη Λευκωσία το βράδυ της 20ής Δεκεμβρίου προς την 21η Δεκεμβρίου του 1963. Ο έλεγχος ενός ύποπτου για μεταφορά όπλων αυτοκινήτου Τουρκοκυπρίων, εξελίχθηκε τελικά σε αιματηρό επεισόδιο με το θάνατο ενός Τουρκοκύπριου, μιας Τουρκοκύπριας και τον τραυματισμό ενός Ελληνοκύπριου. Ξημερώματα της 21ης Δεκεμβρίου του 1963. Πέφτουν οι πρώτες ντουφεκιές στην περιοχή της παλιάς Λευκωσίας και οι φλόγες ανάβουν. Η κρίση που από καιρό οργανωνόταν και υπέβασκε, ξέσπασε και το κακό άρχισε. Η αντίστροφη μέτρηση για την ολοκληρωτική καταστροφή είχε αρχίσει και τα σχέδια της Τουρκίας έμπαιναν πλέον σε τροχιά υλοποίησης. Η Κύπρος βάφτηκε με αίμα. Τα θλιβερά γεγονότα της Τουρκοανταρσίας του 1963, είχαν πλέον ξεσπάσει.

Το όλο σχέδιο ήταν από καιρό οργανωμένο και ήταν άλλωστε γνωστό ότι οι Τουρκοκύπριοι είχαν ήδη εξοπλιστεί. Όλοι περίμεναν ότι κάποια στιγμή, θα ξεσπούσαν επεισόδια από μέρους ομάδων οπλισμένων Τουρκοκυπρίων, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα της Τουρκίας για διχοτόμηση της Κύπρου.

Η αφορμή δόθηκε από ένα τυχαίο περιστατικό στην οδό Ερμού στη Λευκωσία το βράδυ της 20ής Δεκεμβρίου προς την 21η Δεκεμβρίου του 1963. Ο έλεγχος ενός ύποπτου για μεταφορά όπλων αυτοκινήτου Τουρκοκυπρίων, εξελίχθηκε τελικά σε αιματηρό επεισόδιο με το θάνατο ενός Τουρκοκύπριου, μίας Τουρκοκύπριας και τον τραυματισμό ενός Ελληνοκύπριου.

Ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκαν τα γεγονότα εκείνο το βράδυ, από το οποίο άναψε η σπίθα που πυροδότησε την όλη κατάσταση, δείχνει και το πόσο οργανωμένες και έτοιμες ήταν για τη δημιουργία επεισοδίων οι ομάδες Τουρκοκυπρίων, οι οποίες δρούσαν υπό την καθοδήγηση της Τ.Μ.Τ και της Τουρκίας. Λίγες ώρες μετά το επεισόδιο, οι συγκρούσεις είχαν ήδη γενικευθεί και οι Τουρκοκύπριοι είχαν αρχίσει να θέτουν σε εφαρμογή τα σχέδια τους για δημιουργία θυλάκων με την αποκοπή της Λευκωσίας.

Εκείνες τις μέρες όμως, οι πληροφορίες για οργάνωση και εξοπλισμό των Τουρκοκυπρίων, αλλά και για συγκεντρώσεις που πραγματοποιούνται σε διάφορα σημεία, ήταν συγκεκριμένες. Η ανακοπή και ο έλεγχος του συγκεκριμένου τουρκοκυπριακού οχήματος, δεν έγινε τυχαία. Υπήρχαν πολλές και συγκεκριμένες πληροφορίες για μεταφορά όπλων και η εξέλιξη των γεγονότων δείχνει ότι αυτές δεν ήταν αβάσιμες. Γεγονός επίσης που προκάλεσε έκπληξη στους τότε αστυνομικούς που πραγματοποίησαν τον έλεγχο, ήταν το σε πόσο σύντομο χρονικό διάστημα και μάλιστα σε περασμένη ώρα, είχε μαζευτεί πλήθος Τουρκοκυπρίων από το συνοικισμό του Αγίου Λουκά γύρω τους, απειλώντας από στιγμή σε στιγμή να τους λιντσάρουν επειδή σταμάτησαν για έλεγχο το τουρκοκυπριακό αυτοκίνητο. Βέβαια, αυτό αποδεικνύει και το οργανωμένο του σχεδίου για δημιουργία έντασης.

Η πρώτη μαρτυρία Ο Αργύρης Θεοφάνους, ήταν τότε λοχίας στον Ουλαμό Προλήψεως Εγκλημάτων και ήταν ο επικεφαλής της ομάδας των αστυνομικών που σταμάτησαν για έλεγχο το τουρκοκυπριακό αυτοκίνητο. Εξιστορώντας τα γεγονότα, εξηγεί ότι ο Ουλαμός ήταν υπεύθυνος για συλλογή πληροφοριών για όλες τις υποθέσεις και προέβαινε κάθε πρωί η ώρα 6:00 σε αναφορά για τις πληροφορίες που συνέλλεγε από τις περιπολίες της Δ ύναμης. «Τη νύκτα της 21ης Δεκεμβρίου ήμουν υπεύθυνος της βάρδιας. Πήρα οδηγίες από τον αστυνομικό Διευθυντή για το τι θα κάνουμε και πού θα περιπολήσουμε», αναφέρει στον «Φ» ο Αργύρης Θεοφάνους. «Εκείνες τις μέρες, υπήρχαν συγκεκριμένες πληροφορίες ότι οι Τούρκοι μετέφεραν οπλισμό». Μέσα από την αφήγηση του, μαρτυρεί το πώς έζησε τα γεγονότα εκείνο το βράδυ, από το οποίο τελικά γενικεύθηκαν οι συγκρούσεις στην Κύπρο.

Τους περικύκλωσαν «Ξεκινήσαμε περιπολίες εκείνη τη νύκτα, μπήκαμε στις τουρκοκυπριακές συνοικίες της Λευκωσίας, μετά πήγαμε στο Κιόνελι και εκεί βρήκαμε 4 άτομα σε ένα αυτοκίνητο», αναφέρει ο Αργύρης Θεοφάνους. «Όταν μας

είπαν και το διαπιστώσαμε ότι ήταν αξιωματικοί της ΤΟΥΡΔΥΚ, φύγαμε χωρίς να τους κάνουμε έλεγχο. Επιστρέψαμε πίσω στη Λευκωσία και μπήκαμε στην οδό Ρηγαίνης. Προχωρώντας προς την Πύλη Πάφου, είδα το αυτοκίνητο του Αστυνομικού Διευθυντού, του Μιχαλάκη του Παντελίδη, να είναι παρκαρισμένο έξω από το καμπαρέ του Παλάλα. Κατέβηκα και πήγα και τον ενημέρωσα για το τι είχε συμβεί στο Κιόνελι και σηκώθηκε μαζί με έναν άλλο αξιωματικό, τον Πέτρο τον Στυλιανίδη που ήταν μαζί του για να φύγουν. Φύγαμε και εμείς για να συνεχίσουμε να περιπολούμε. Πήραμε την οδό Πάφου και κατεβαίναμε προς την Αρχιεπισκοπή. Οι πληροφορίες που είχα ήταν συγκεκριμένες για κάποια ύποπτα άτομα και αυτοκίνητα και είχα μία λίστα με αριθμούς εγγραφής αυτοκινήτων.

Όταν φτάσαμε από την παλιά Ηλεκτρική προς τον Ολυμπιακό, είδα να καταφθάνουν δύο αυτοκίνητα και το ένα εκ των δύο αυτοκινήτων, το είχα σημειωμένο στη λίστα ως πολύ ύποπτο για μεταφορά οπλισμού. Λέω στον οδηγό του αυτοκινήτου μου: «Κλείσε τους το δρόμο». Μονομιάς τους κλείσαμε το δρόμο και κατέβηκα κάτω από το αυτοκίνητο. Ήμουν με πολιτικά ρούχα. Πήγα στον οδηγό του αυτοκινήτου και του έδειξα την αστυνομική μου ταυτότητα και του ζήτησα ταυτότητα και άδεια. Τον είδα να προσπαθεί να ανοίξει την πόρτα του αυτοκινήτου του και νόμισα ότι κατέβαινε για να μου δώσει αυτά που του ζήτησα. Στάθηκε μπροστά μου και μου λέει. «Εγώ σε ρουμ ζαφτιέ (σε Έλληνα αστυνομικό) δεν διά τίποτε». Κατέβηκαν και άλλοι κάτω και ζήτησα από τους αστυνομικούς να τους ερευνήσουν. Στο μεταξύ πίσω ήταν το δεύτερο αυτοκίνητο. Μέσα στο πρώτο αυτοκίνητο ήταν και η Τουρκοκύπρια ιερόδουλη η Τζεμαλιέ, η οποία ενώ συζητούσαμε με τους υπόλοιπους, φαίνεται ότι διέλαθε της προσοχής μας και πήγε στην περιοχή του Αγίου Λουκά και ειδοποίησε και άλλους Τουρκοκύπριους. Τόσο οργανωμένοι ήταν που μέσα σε λίγα λεπτά κατέβηκαν γύρω στα 300 άτομα και μας περικύκλωσαν. Εμείς ήμασταν γύρω στα 5 άτομα, μεταξύ των οποίων το ένα δεν ήταν αστυνομικός αλλά ειδικός αστυφύλακας. Όταν είδα ότι περικυκλωθήκαμε, πήγα αμέσως στο αυτοκίνητο και ειδοποίησα με τον ασύρματο το Αρχηγείο ότι θέλω ενισχύσεις. Πήρα την απάντηση ότι «αι ζητηθήσαι ενισχύσεις αποστέλλονται».

Οι «ενισχύσεις» Ενώ η κατάσταση γινόταν από στιγμή σε στιγμή όλο και πιο έντονη, η βοήθεια που ζήτησε μέσω ασυρμάτου ο λοχίας της Αστυνομίας Αργύρης Θεοφάνου φτάνει, αλλά, όπως αναφέρει, δεν ήταν αυτή που περίμενε. «Η βοήθεια που ζήτησα ήρθε με κινηματογραφική ταχύτητα, αλλά ήταν ένας Τουρκοκύπριος αξιωματικός και δύο Τουρκοκύπριοι αστυνομικοί», αναφέρει. «Πήγα πίσω στον ασύρματο και τους είπα ότι θέλω άλλες ενισχύσεις». Η βοήθεια όμως αυτή, όπως μαρτυρεί, δεν πρόλαβε να έρθει.

Τους απειλούσαν Η κατάσταση είχε αρχίσει να οδηγείται εκτός ελέγχου και το πλήθος των Τουρκοκυπρίων που είχε περικυκλώσει τους αστυνομικούς εκτόξευε

απειλές. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός που αναφέρει ο Αργύρης Θεοφάνους, με έναν Τουρκοκύπριο να απειλεί τον Αυγουστή Ευσταθίου, ο οποίος ήταν ένας από τους αστυνομικούς της ομάδας του. «Κατά τη διάρκεια της συζήτησης με τον ένα οδηγό του αυτοκινήτου, γυρίζει ένας Τουρκοκύπριος και λέει του Αυγουστή Ευσταθίου, ο οποίος ήταν ένας από τους αστυνομικούς που ήταν μαζί μου: «Εσένα πε κουμπάρος ξέρω ποιος είσαι τζιαι ύστερα που τρεις μέρες κανονίσω σε». Γυρίζει ο Αυγουστής και λέει του: «Για να μου λες αυτό το πράγμα σημαίνει ότι δεν ξέρεις ποιος είμαι».

Το αιματηρό επεισόδιο Τα πνεύματα οξύνονταν και η αντίστροφη μέτρηση είχε αρχίσει. Όλα κρεμόντουσαν από μια πολύ λεπτή κλωστή. Το κακό τελικά δεν αποφεύχθηκε. «Περνώντας η ώρα και βλέποντας ότι δεν έρχονταν ενισχύσεις, μπαίνω μέσα στο αυτοκίνητο και με λιγγιώδη ταχύτητα ξεκινώ να πάω στην Αρχιεπισκοπή να πάρω βοήθεια», αναφέρει ο Αργύρης Θεοφάνους. «Πήγα γύρω στα 100 μέτρα και βρήκα μπροστά μου τον αστυνόμο τον Παντελίδη να έρχεται στην περιοχή. Σταμάτησα, του εξήγησα την κατάσταση και ξεκινήσαμε να πάμε μαζί πίσω. Κατεβήκαμε από τα αυτοκίνητα και προχώρησα να πάω προς τον αστυνόμο, οπότε έφαγα την πρώτη τακουριά από την Τζεμαλιέ. Ο Παντελίδης ξεκίνησε να φωνάζει να σταματήσουν να με χτυπούν. Σκεφτόμουν ότι αν τραβούσα πιστόλι θα με σκοτώναν με το ίδιο μου το όπλο. Έκανα μια υπεράνθρωπη προσπάθεια και πήγα συρτός μέχρι το αυτοκίνητο. Μόλις έφτασα εκεί, έπεσε η πρώτη ριπή από το αυτοκίνητο που σταματήσαμε για έλεγχο. Τότε έβγαλα και εγώ το πιστόλι, το ίδιο έκανε και ο αστυνόμος. Κατά τη διάρκεια του επεισοδίου, σκοτώθηκαν από διασταυρωμένα πυρά η Τζεμαλιέ και ο Τουρκοκύπριος που απειλούσε τον Αυγουστή να τον σκοτώσει. Όταν άδεισαν τα πιστόλια, λέει μου ο Παντελίδης: «Γρήγορα Αργύρη να πάμε στην Αστυνομία». Ξεκινήσαμε τρέχοντας να πάμε στην Πύλη Πάφου. Πήγαμε λίγα μέτρα, όταν μας φώναξε ένας αστυνομικός δικός μας, να μπούμε μέσα στο αυτοκίνητο του. Ενώ πηγαίναμε προς την Πύλη Πάφου, ο Παντελίδης μέσω του ασυρμάτου κάλεσε συναγερμό σε ολόκληρη τη δύναμη της Αστυνομίας»....

Η σύγκρουση ξεκίνησε... Τα επεισόδια είχαν ξεκινήσει και σε λίγες ώρες η σύγκρουση είχε γενικευθεί. Ενδεικτικό της σοβαρότητας της κατάστασης ήταν το γεγονός ότι λίγο μετά το επεισόδιο είχε αρχίσει το διπλωματικό παρασκήνιο. Αμέσως μετά το επεισόδιο, όπως θυμάται ο Αργύρης Θεοφάνους, ο ίδιος και ο Μιχαλάκης Παντελίδης, κατευθύνθηκαν στον Αστυνομικό Σταθμό της Πύλης Πάφου. «Όταν μπήκαμε στο σταθμό», αναφέρει ο κ. Θεοφάνους, «με διέταξε να πάω στην οπλαποθήκη και να μοιράσω τον οπλισμό. Πήρα ένα στεν και το έστησα και έκατσα κάτω και γέμιζα μια- μια τις γεμιστήρες. Κάποια στιγμή, μπήκε όλος ο αστυνομικός σταθμός μέσα στην οπλαποθήκη. Σηκώθηκα πάνω και έριξα μια ριπή: «Εβγάτε όλοι έξω γιατί θα σας σκοτώσω» τους είπα. Τους έβαλα γραμμή και

φώναζα ένανέναν να μπαίνει να του δίνω όπλο. Στο μεταξύ είχαν αρχίσει να καταφτάνουν διάφορα πολιτικά πρόσωπα. Είχε έρθει ο Πρόεδρος Μακάριος, ο Αντιπρόεδρος Κουτσιούκ, ο υπουργός Εσωτερικών Πολύκαρπος Γιωρκάτζης και άλλοι και συζητούσαν...». Το κακό είχε πλέον αρχίσει. Οι συγκρούσεις γενικεύθηκαν τις επόμενες ώρες και τα σχέδια για διχοτόμηση της Κύπρου είχαν πλέον αρχίσει να μπαίνουν σε εφαρμογή... Τα ματωμένα Χριστούγεννα του 1963 είχαν αρχίσει να βάφονται κόκκινα... >>Το δεύτερο μέρος της έρευνας του «Φ» για τα γεγονότα του 1963 θα δημοσιευτεί στην έκδοση της Δευτέρας.

ΟΙ ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

Το μακελειό Μετά το επεισόδιο ξημερώματα της 21ης Δεκεμβρίου, οι ένοπλες συγκρούσεις γενικεύονται σε ολόκληρη την Κύπρο. Επίκεντρο όμως των μαχών παραμένει η Λευκωσία. Η ΤΟΥΡΔΥΚ εξέρχεται του στρατοπέδου, θέτει υπό τον έλεγχο της το δρόμο Λευκωσίας- Κερύνειας και λαμβάνει θέσεις μάχης.

Οι μάχες Στόχος των Τουρκοκυπρίων στασιαστών, οι οποίοι είχαν την άμεση στήριξη αξιωματικών της ΤΟΥΡΔΥΚ ήταν να ενώσουν την περιοχή Ομορφίτας, Καϊμακλίου, Τράχωνα και Νεαπόλεως με τη Μια Μηλιά και το Κιόνελη. Εκεί πραγματοποιήθηκαν και οι πιο σκληρές μάχες. Ο στόχος των Τουρκοκυπρίων τελικά δεν επετεύχθη, αφού οι ομάδες αντίστασης κατάφεραν να σπάσουν το μέτωπο Ομορφίτας- Καϊμακλίου, ενώ άλλες ομάδες προχώρησαν μέχρι και την Πύλη Κερύνειας. Σκληρές μάχες διεξήχθησαν και στις περιοχές Αγίου Κασσιανού, Ταχτακαλά και Αγίου Παύλου.

Ισορροπία Δυνάμεων Οι Τουρκοκυπριακές δυνάμεις ήταν ενισχυμένες και εκπαιδευμένες από αξιωματικούς της ΤΟΥΡΔΥΚ. Μαρτυρίες αναφέρουν την παρουσία Τούρκων στρατιωτών να ενισχύουν τους Τουρκοκυπρίους στα διάφορα μέτωπα. Οι Ελληνοκυπριακές ομάδες, στηρίζονταν κυρίως στους εθελοντές μαχητές που έσπευσαν να καταταγούν σε αυτές, κυρίως μετά την έναρξη των συγκρούσεων. Αρχικά, πριν την έναρξη των επεισοδίων, είχαν συγκροτηθεί ένοπλες ομάδες αντίστασης από παλιούς αγωνιστές της ΕΟΚΑ και Κύπριους αξιωματικούς.

Οπλισμός Σε ό,τι αφορά τον οπλισμό, οι Τ/Κ ήταν εξοπλισμένοι με βαρύ οπλισμό που μεταφέρθηκε παράνομα από την Τουρκία. Κατείχαν οπλοπολυβόλα Μπρεν, όλμους, αυτόματα τυφέκια, περίστροφα κ.λπ. Παράλληλα είχαν φτιάξει αμυντικά οχυρωματικά έργα. Ο οπλισμός των ε/κ ομάδων αρχικά ήταν ελάχιστος. Όπλα από τον αγώνα της ΕΟΚΑ, κυνηγετικά, αυτόματα όπλα που κατασκευάστηκαν στην Κύπρο.

Σε πολιτικό επίπεδο Οι φήμες για τουρκική επέμβαση ολοένα πλήθαιναν, ενώ οι Τ/Κ άρχισαν να μεταφέρονται και να κλείνονται σε θύλακες. Ο Φαζίλ Κουτσιούκ και οι υπουργοί αποχωρούν από την Κυβέρνηση, ενώ οι Τ/Κ βουλευτές αποχωρούν από τη

Βουλή. Ο Κουτσιούκ ανακοινώνει ότι θα είναι πλέον «πρόεδρος του τ/κ κράτους». Η έξοδος αρχικά της ΤΟΥΡΔΥΚ από το στρατόπεδο της και μετά της ΕΛΔΥΚ, δημιουργούν φόβους για ελληνοτουρκική σύρραξη. Γίνονται έντονες διπλωματικές διεργασίες σε διεθνές επίπεδο.

Πράσινη Γραμμή Στις 30 Δεκ. προσυπογράφεται συμφωνία για κατάπαυση του πυρός, ενώ είχε προηγηθεί η παρέμβαση των Βρετανών ως ειρηνευτών. Ο Διοικητής των βρετανικών Βάσεων χαράσσει τη λεγόμενη Πράσινη Γραμμή σε χάρτη της Λευκωσίας με πράσινο μελάνι. Η γραμμή αυτή, ξεκινούσε από το Λήδρα Πάλας, περνούσε από την Πύλη Πάφου και διά των οδών Πάφου και Ερμού, συνέχιζε στην περιοχή Αγ. Κασσιανού και κατέληγε στην περιοχή Καϊμακλίου- Β. Πόλου. Οι συγκρούσεις όμως και τα αιματηρά επεισόδια δεν σταμάτησαν...

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Πηγή: *onalert.gr*